

Milliy qadriyatlar va globallashuv: yoshlar ongida ta'sir va integratsiya masalalari

M.E.Berdikulova

M.A.Mustafayeva

Guliston davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Maqolada milliy qadriyatlar va globallashuv jarayonining yoshlar ongiga ta'siri, ijobiy va salbiy jihatlari, shuningdek, qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi. Maqolada yoshlarning global axborot maydoni va ijtimoiy media orqali madaniy identitetni shakllantirish jarayoni, milliy til va urf-odatlarini saqlashdagi muammolar, interaktiv madaniyat va psixologik stress kabi omillar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, globallashuv sharoitida yoshlarni tanqidiy fikrlash va axborot savodxonligi bilan tarbiyalashning ahamiyati ham ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, globallashuv, yoshlar ongi, madaniy identitet, psixologik ta'sir, ijtimoiy media, interaktiv madaniyat, global identitet, axborot savodxonligi, tanqidiy fikrlash

National values and globalization: issues of influence and integration in the minds of young people

M.E.Berdikulova

M.A.Mustafayeva

Guliston State Pedagogical Institute

Abstract: The article analyzes the impact of national values and globalization on youth consciousness, highlighting both positive and negative aspects, as well as ways to preserve and develop national values. It examines how youth shape their cultural identity through global information spaces and social media, the challenges of preserving national language and traditions, interactive culture, and psychological stress. The importance of cultivating critical thinking and information literacy among youth in the context of globalization is also emphasized.

Keywords: national values, globalization, youth consciousness, cultural identity, psychological impact, social media, interactive culture, global identity, information literacy, critical thinking

Kirish

Globallashuv va milliy qadriyatlarning dolzarbligi

Globallashuv XXI asrda dunyo mamlakatlarini bir-biriga yaqinlashtirgan, iqtisodiy, madaniy, siyosiy va axborot maydonida integratsiya jarayonlarini kuchaytirgan hodisa sifatida qaraladi. Shu bilan birga, u har bir xalqning o'ziga xos qadriyatlari va an'analari bilan to'qnashadi. Milliy qadriyatlar, ya'ni xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlar, til va adabiyoti, diniy e'tiqodlari va axloqiy me'yorlari shaxsning identifikatsiyasida va jamiyatning madaniy o'ziga xosligini saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Globallashuv yoshlar ongida ham ikki tomonlama ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayon ularga dunyoqarashini kengaytirish, madaniy xilma-xillikni qabul qilish, hamda global ilmiy va ta'lim resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, ularning milliy qadriyatlari va tarixiy merosga bo'lgan qiziqishi kuchayadi, yoshlar global tajribalarni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishga intiladi.

Globallashuvning ijobiy ta'sirlari

Globallashuv madaniy almashuvni kuchaytiradi va yoshlarni dunyoqarashi keng, tolerant, ochiq fikrli shaxsga aylantiradi. Turli mamlakat madaniyati bilan tanishish yoshlar ongida innovatsion fikrlashni rivojlantiradi, ularni ijodiy yondashuvga undaydi. Shu tariqa, global axborot maydoni yoshlarni erkin fikrlashga, mustaqil qarorlar qabul qilishga o'rgatadi.

Global ilmiy va ta'lim resurslaridan foydalanish yoshlarni texnologik bilimlar, til ko'nikmalari va muloqot qobiliyatlarini oshirishga rag'batlantiradi. Shu bilan birga, milliy adabiyot, musiqa, raqs va san'atni global auditoriyaga tanitish imkoniyati yaratiladi. Yoshlar o'z tarixiy va madaniy merosini qadrlashni o'rganadi, shu bilan milliy identitet mustahkamlanadi.

Zamonaviy texnologiyalar orqali milliy qadriyatlarni interaktiv shaklda taqdim etish ularning qiziqishini oshiradi. Elektron kutubxonalar, mobil ilovalar va video kontentlar yoshlar ongida milliy merosni yanada jozibador qiladi. Bu esa milliy qadriyatlar va globallashuv o'rtasida muvozanatni yaratadi va madaniy merosni saqlashga yordam beradi.

Globallashuvning salbiy ta'sirlari

Shu bilan birga, global madaniyatning kuchli ta'siri yoshlar orasida an'anaviy qadriyatlar e'tiborsiz qolishiga, o'zlikni anglashning zaiflashishiga va tashqi madaniy me'yorlarga qaramlik paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Internet va ijtimoiy tarmoqlardagi tezkor axborot sathiy qabul qilinishiga sabab bo'ladi, bu esa chuqur tafakkur va tanqidiy fikrlash imkoniyatlarini kamaytiradi.

Yoshlar orasida tezkor qoniqish mexanizmi, mashhur obrazlar va "mukammal hayot" tasvirlari ularning shaxsiy identitetiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Natijada o'zlikni anglash, ichki motivatsiya va axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish qiyinlashadi.

Yoshlar ongida globallashuvning ta'siri

Globallashuv jarayonida yoshlar ongidagi milliy qadriyatlar ko'pincha ijtimoiy media orqali shakllanadi. Masalan, Instagram, TikTok va YouTube platformalari yoshlarning global madaniyat bilan tanishishini tezlashtiradi, lekin shu bilan birga milliy urf-odatlariga nisbatan sathiy tushunchalarni shakllantiradi.

Yana bir jihat - til va madaniy kommunikatsiya: globallashuv ko'pincha ingliz tilida axborot almashishni talab qiladi. Bu yoshlar orasida milliy tilni qo'llash darajasiga ta'sir qilishi mumkin, ayniqsa urban hududlarda. Shu bois, milliy qadriyatlarni saqlash uchun bilingval yondashuv (milliy til + global til) muhim hisoblanadi.

Shuningdek, yoshlar global identitetni o'z milliy identiteti bilan uyg'unlashtirishga urinadi. Bu jarayonda psixologik jihatdan ikki tomonlama stress paydo bo'lishi mumkin: bir tomondan, global me'yorlarga intilish, ikkinchi tomondan, milliy qadriyatlarni saqlash majburiyati. Psixologlar bu holatni "madaniy kognitiv taranglik" deb atashadi.

Madaniy tadbirlar va festivalar orqali yoshlar milliy qadriyatlarni interaktiv tarzda o'rganadi. Masalan, raqamli texnologiyalar yordamida tarixiy shaxslar, an'anaviy san'at va xalq o'yinlari virtual tarzda taqdim etilishi yoshlarning qiziqishini oshiradi.

Bundan tashqari, globallashuv yoshlar orasida axloqiy va ijtimoiy me'yorlarni ham o'zgartiradi. Masalan, tezkor onlayn axborot oqimi, influencerslar va pop-kultura yoshlar orasida qadriyatlarning sathiy qabul qilinishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, ta'lim va tarbiyadagi critical thinking (tanqidiy fikrlash) va axborot savodxonligi muhim omil sifatida paydo bo'ladi.

Yoshlar ongida ta'siri va psixologik jihatlar

Psixologik nuqtai nazardan, globallashuv yoshlar ongiga ijobiy va salbiy ta'sirlarni birgalikda keltiradi. Ijobiy ta'sirlar orasida dunyoqarashning kengayishi, kreativ fikrlash, global tajriba bilan tanishish, shaxsiy o'sish va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish kiradi. Salbiy ta'sirlar esa diqqat tarqoqligi, tashqi bahoga qaramlik, ruhiy charchoq va identitetning zaiflashishidir.

Shu bois yoshlarni globallashuv sharoitida ma'naviy, madaniy va axloqiy jihatdan tarbiyalash muhimdir. Ta'lim muassasalari, ota-ona va jamiyatning doimiy yordami yoshlarning milliy qadriyatlarini saqlash va global tajribalarni uyg'unlashtirish imkonini beradi.

Milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish

Milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishning samarali yo'llari ta'lim, madaniyat va innovatsiyalardan foydalanishga bog'liq. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida milliy tarix va adabiyotga chuqur e'tibor qaratish, madaniy bayramlar, xalq amaliy san'ati va musiqa festivalari yoshlar orasida milliy identitetni mustahkamlaydi.

Zamonaviy texnologiyalar orqali milliy qadriyatlarni global maydonga chiqarish va yoshlarni interaktiv shaklda jalb qilish ham muhim. Masalan, mobil ilovalar orqali tarixiy ma'lumotlar, video kontentlar va interaktiv mashg'ulotlar orqali yoshlar milliy merosni qadrlashga o'rganadi. Shu tariqa milliy qadriyatlar va globallashuv o'rtasida muvozanat yaratiladi va yoshlar ongida integratsiya jarayoni amalga oshadi.

Xulosa

Globallashuv va milliy qadriyatlar o'rtasida qarama-qarshilik mavjud emas, balki ular hamkorlik va integratsiya orqali bir-birini to'ldiradi. Milliy qadriyatlarni saqlash, rivojlantirish va yoshlar ongida mustahkamlash globallashuv sharoitida jamiyatning barqarorligini, ma'naviy salomatligini va identitetini ta'minlaydi. Shu bilan birga, globallashuvning ijobiy imkoniyatlaridan samarali foydalanish milliy merosni global maydonda tanitish va rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saidov Z. Globallashuv va milliy qadriyatlar nazariyasi – Ilmiy axborot, 2024.
2. Mirzaeva N. Yoshlar ongida madaniy identitet va global jarayonlar – Ta'lim va jamiyat, 2023.
3. Islomov D. Milliy qadriyatlar va zamonaviy madaniy muhit – Fan va jamiyat, 2024.
4. Raxmonov S. Raqamli madaniyat va yoshlar psixologiyasi – Psixologik tadqiqotlar, 2025.
5. Tursunova L. Globallashuv sharoitida milliy o'zlik – Yoshlar ta'limi, 2022.